

tamen in hoc verum habet, quod id non repugnat cum veritate absolutionis.

7. *Impugnatur secundo.* — Unde argumenter secundo; nam, licet daremus indulgentiam aliquam concedi a Pontifice, applicando solum satisfactiones Sanctorum, non hoc impedit rationem absolutionis, in quo non placet sententia Soti. Probatur assumptum, quia aliud est congregatio thesauri, aliud uti illo thesauro ad remittendas illas poenas; primum potuit pertinere ad Sanctos, sua voluntate operantes superabundanter satisfactiones, et eas relinquentes in thesauro Ecclesiae. Unde clarum est in eo actu non exerceri absolutionem aliquam, vel actum clavium; imo nec solutionem, quia nulla fit remissio, sed sola depositio tantae satisfactionis in thesauro Ecclesia. Secundum autem non pertinet ad Sanctos, sed ad Christum principaliter, ministerialiter vero ad Vicarium ejus, cui ipse commisit ejus thesauri dispensationem, et applicationem, undecunque congregatus sit. Ille igitur, qui concedit indulgentiam, etiamsi fingamus illam concedere ex solis satisfactionibus Sanctorum, vere solvit pro aliis, quibus tales satisfactiones applicat; ergo eadem ratione dici poterit vere absolvere, quia eam solutionem facit, actum jurisdictionis exercendo; undecunque enim thesaurus congregatus sit, dispensatio ejus non est, nisi ex potestate clavium. Ideoque talis indulgentia et absolutio vere fieret in virtute et nomine Christi, et non Sanctorum, quia, licet Sancti dederint pretium, ut sic dicam, non tamen potestatem ad absolvendum utendo tali pretio, sed solus Christus; et ideo concedens indulgentias non operatur in persona Sanctorum, sed in persona Christi. Tum etiam quia, quod tales satisfactiones Sanctorum possint aliis prodesse, et applicari, et infallibiliter acceptari a Deo, id totum Christus promeruit, ideoque principalis auctor talis absolutionis Christus est; proximus vero, Vicarius ejus per potestatem ab ipso acceptam. Quod ergo indulgentia concedatur ex satisfactionibus Sanctorum, non repugnat quominus absolutio esse possit. Unde neque in decretis, aut bullis, vel privilegiis, in quibus conceduntur indulgentiae, ulla fil in hoc distinctio, sed eodem modo de illis est sermo.

8. *Solutio vera.* — Melius posset responderi pro hac opinione ad objectionem contra ejus rationem factam, non repugnare quidem solutionem conjungi cum absolutione, quando ipsam formam solutionis est per modum ju-

dicii, et sententiae, ut contingit in sacramento poenitentiae; seclusa autem illa speciali ratione judicii, solutionem non babere secum conjunctam rationem absolutionis, ut in suffragiis manifestum est, quando unus pro alio solvit, et in sacrificio Missae, quod ex opere operato penam remittit, non per modum absolutionis, sed satisfactionis, vel redemptionis. Et in aliis etiam sacramentis, quae similiiter remittunt penam ex opere operato, non quidem per modum absolutionis, sed cujusdam spiritualis curationis et sanationis. In presenti autem, indulgentiarum concessio non exercetur per modum judicii aut sententiae, sed per modum cujusdam simplicis donationis, per quam unicuique fidelium tantum donatur de thesauro Ecclesiae, quantum necessesse habet ad solvendum Deo pro tali vel tali reatu poenae; erit igitur indulgentia donatione quedam, seu suffragium auctoritate publica factum fidelibus, ut pro peccatis suis solvant, non tamen erit propria absolutio. Et confirmatur; nam indulgentia in universali communis est pro vivis et defunctis; sed indulgentia pro defunctis non est absolutio; ergo neque indulgentia in communi potest per illud genus definiri.

9. *Tertia sententia.* — *Fundamentum.* — Propter hoc vero ultimum argumentum potest esse alia sententia, quae distinguendum patet inter indulgentiam pro vivis, et pro defunctis, et priorem asserat esse veram et judicariam absolutionem; posteriorem autem minime, sed esse tantum subsidium quoddam, quod per modum suffragii pro defunctis offertur. Indulgentia autem in communi (juxta hanc sententiam) definita non est, sed dividenda in illa duo membra, quia sunt diversarum rationum, et distinctorum generum, per quae singula dividenda sunt. Hanc opinionem obliter attigisse videtur Bellarmin., lib. 2 de Purgator., c. 16, ubi ait, indulgentiam pro defunctis nihil aliud esse quam applicationem satisfactionum Christi, et Sanctorum; nam propterea dicitur concedi per modum suffragii, non absolutionis. Expressus docuit, et egregie explicavit hanc sententiam idem illustrissimus Cardinalis in opere, quod post hoc conjectum ad nostras manus pervenit, lib. 1 de Indulg., c. 5. Fundamentum autem hujus sententiae primo sumitur ex diverso modo loquendi Pontificum et Doctorum omnium de his indulgentiis; nam illae, quae conceduntur pro vivis,

simpliciter vocari solent remissiones, relaxations, et alia hujusmodi, quae absolutionem significant. Imo Martinus V, in ult. sess. Concilii Constantiens., *absolutionem* plenariam eam vocat, et similes formae loquendi inventiuntur in aliis rescriptis. Illae vero, quae conceduntur pro defunctis, neque his vocibus appellantur, neque Pontifices dicunt se remittere penas defunctis, sed concedere tam indulgentiam vivis, ut per modum suffragii possint eam offerre pro defunctis. Ratio vero est, quia Pontifex concedens indulgentiam habet directam jurisdictionem in homines viventes, et ideo potest eos absolvere a peccatis, vel in sacramento, vel extra sacramentum, secundum diversas potestates, quas habet, seu diversos actus suae potestatis; in animas vero purgatorii non habet directam jurisdictionem, quia sicut per mortem constituta sunt extra statum viæ, ita etiam sunt extra forum Ecclesiae militantis, ideoque directe non subsunt jurisdictioni ejus; ergo indulgentia respectu earum non potest habere rationem absolutionis, sed suffragii.

Quæstionis resolutio.

10. *Indulgentias vivorum sub absolutionem constitui.* — Doctrina hujus ultimæ sententiae quoad illa duo membra nobis probatur; quoad definitionem autem indulgentiae in communi, aliquid ei addendum est, quod in definitione a nobis data est insinuatum. Explico singula; nam imprimis verum censeo indulgentias vivorum esse absolutiones a reatu poenae temporalis; in quo convenit haec tertia sententia cum prima, quae de his indulgentiis sine dubio loquitur, et sufficienter probatur ex omnibus dictis, praesertim ex locutionibus Pontificum, quae possunt cum proprietate intelligi. Et declarantur præterea in hunc modum; nam Pontifex concedens vivo indulgentiam pro seipso, non donat illi tantam quantitatem satisfactionis, ut eam possit pro suis peccatis offerre, et per eam solvere poenam debitam, sed immediate liberat subditum a tali reatu poenae, utens potestate jurisdictionis ad hoc sibi concessa, et ideo ibi non intervenit propria donatio alienæ satisfactionis facta ei, cui conceditur indulgentia; sed intervenit potius condonatio proprii reatus in virtute satisfactionis repositæ in thesauro Ecclesiae; neque etiam intervenit quasi oblatio illius satisfactionis facta Deo, ut ipse emittat alteri poenam, ad eum modum quo in suffragiis fieri solet; sed intervenit etiam

11. *Indulgentiam in communi ratione convenire, et ideo unica definitione posse definiri.* — Altera pars de indulgentia pro defunctis pro nunc sufficienter probata est referendo tertiam sententiam; inferius enim in specie de hac indulgentia dicendum est in propria disputatione. Jam vero declaratur ultima pars, quia indulgentia pro vivis, et defunctis non ita sunt diversarum rationum, quin sub aliqua communi convenire possint. Neque enim quando de indulgentia abstracte et in communi loquimur, aequivoce loquimur, solumque utimur communi nomine, sed conceptum aliquem habemus communem, ratione cuius multi effectus, causæ, et proprietates utique indulgentiae communes sunt. Propter hanc ergo causam non sum usus in definitione nomine absolutionis, et applicationis, sed in communi dixi, esse actum clavium, quo mediante liberatur peccator a reatu poenae temporalis; nam hoc utique indulgentiae convenit, quatenus ea liberatio fieri potest et per modum absolutionis, et per modum suffragii, distinguiturque per hoc genus indul-

gentia quælibet ab omnibus suffragiis, quæ indulgentiæ non sunt; nam illa non sunt actus clavium, aut jurisdictionis; non enim fundantur in potestate solvendi a Christo data, sed sunt actus charitatis, in cuius unione et communicatione fundantur. Contineturque sub ea definitione non tantum indulgentia concessa omni viventi pro seipso, vel pro alio defuncto, sed etiam pro alio vivo; nam hæc etiam per modum suffragii concedi solet, ut infra declarabimus, non tamen sine actu jurisdictionis, et usu clavium. Aliquis autem videtur genus hoc non fuisse declarandum per actum jurisdictionis, quia definitiones debent esse communes omnium conceptiones, et ideo dari non debent per ea, quæ in controversia versantur, quale est, an indulgentia sit jurisdictionis actus. Verumtamen non censeo de unius vel alterius dicto curandum, quando cæterorum omnium est concors sententia, atque ita fundata, ut singulare dictum unius nec probabile habeat fundamentum. Hujusmodi autem esse existimo sententiam hanc, quod indulgentia sit actus jurisdictionis; et ideo merito ac securissime potuit loco generis constitui. Quod si quis velit amplius ab opinionibus abstinere, dicat, indulgentiam esse concessionem virtute clavium factam, qua mediante liberatur peccator ex opere operato, seu ad modum ejus, a reatu poenæ temporalis extra sacramentum. Et hæc sufficient ad explicandum genus indulgentiæ.

De differentia indulgentiæ constitutiva.

12. *Cajetani opinio rejicitur.*—Circa differentiam, quæ definitionem indulgentiæ complet, Cajet., in dict. Opusc. de Indulgencie, c. 2, definit indulgentiam esse absolutionem a poena injuncta in foro poenitentiali. Sed ille procedit ex falsa sententia, quam sequenti disputatione referemus, ubi ostendemus indulgentiam non tantum esse remissionem poenitentiali injunctæ, imo, si nihil aliud remittatur quam poenitentiali injuncta, illam non esse proprie indulgentiam, etiamsi talis remissio extra sacramentum fiat, quidquid aliqui dicant; idem enim confessor, qui poenitentiali injunxit, potest illam remittere, etiamsi non possit propriam indulgentiam concedere. Soto vero, d. 23, q. 1, art. 1, ita definit: *Indulgencie est Ecclesiastica relaxatio poenæ pro peccato debitæ, quæ extra sacramentum fit.* Quæ quidem definitio in ultima differentia cum nostra convenit, et statim a nobis declarabitur. Simpliciter autem videri potest

tota definitio convenire remissioni poenæ, quæ fit per suffragia; nam etiam illa fit extra sacramentum. Verumtamen si genus illud, *Ecclesiastica relaxatio*, in bono sensu accipiatur, per illud videntur excludi omnes illæ remissionses, quæ indulgentiæ proprie non sunt; ideo enim relaxatio illa Ecclesiastica dicitur, quia debet fieri virtute clavium. Quod explicavit idem Soto in art. 2, proxime ante solutionem argumentorum, dicens collationem indulgentiarum esse absolutionem a pena temporali virtute passionis Christi, non applicatæ per suum instrumentum, id est, per sacramentum, sed per peculiarem Ecclesiæ facultatem; atque hoc sensu parum dicta definitio a nostra differt. Et eamdem fere habet Medina, disp. 4 de Indulg., c. 11, quanquam plures alias particulæ, quæ nobis necessariæ non videntur, addat, ut statim adnotabimus; et ponat loco generis compensationem, sentiens indulgentiam nunquam concedi per modum absolutionis. Aliam definitionem habet Corduba, q. 3 de Indulg., quam latissime explicat; aliam Henric. Quodlib. 15, q. 2; aliam Alexand. Alens., 4 par., q. 83, memb. 2. Alias refert, et explicat Albert., dist. 20, art. 16. Sed illas omitto, quia revera sufficientes non sunt, et quam maxime Albertus approbat, cum definitione a Cajetano data coincidit.

13. *Propria indulgentiæ differentia.*—*A qua poena liberat indulgentia.*—Igitur in definitione a nobis proposita loco differentiæ ultimæ positum est, quod hæc poenæ relaxatio, quæ per indulgentiam fit, extra sacramentum fiat; nam per hanc particulam, suppositis prioribus, sufficienter declaratur, et distinguuntur indulgentia ab omni remissione poenæ temporalis, quæ indulgentia non est. Per indulgentiam ergo dicitur liberari peccator a reatu poenæ, quia indulgentia ut sic non liberat a culpa, sed supponit illam remissam, de quo infra videbimus. Et inde necessario fit talem poenam debere esse temporalem, nec posse esse æternam, quia poena æterna non per se, sed simul cum culpa remittitur, et ideo non per alia remedia tollitur, nisi per ea, quibus remittitur mortalis culpa. Additum vero est, hanc poenam esse debitam in foro Dei, et in eodem fieri remissionem hanc, quia etiam post peccatum remissum potest manere reatus poenæ temporalis in foro humano, civili, vel Ecclesiastico, cuius remissio a Prælato liberaliter facta suo modo vocari potest indulgentia; non est ta-

men illa, de qua nunc tractamus. Debet ergo hæc poena esse debita ex lege divina, et luenda in purgatorio, si pro illa in hac vita aliquo modo non satisfiat; reatum ergo hujus poenæ tollit indulgentia, et ideo dicitur tollere poenam in foro Dei, quia poenam ipsam lege divina taxatam tollit, Deo ipso annuente, seu principaliter remittente.

14. *Particulam ordinariæ poenæ, a Medina additam, ad indulgentiæ definitionem non esse necessariam.*—Addit vero Medina supra particulam quamdam, scilicet, *ordinariæ poenæ*; supponit enim quasdam esse poenas ordinariæ, quæ in vindictam peccati lege divina statutæ sunt, alias vero esse extraordinariæ, quæ absque certa lege pro divinæ voluntatis arbitrio interdum peccatoribus inferuntur, quales esse solent aliquæ poenæ hujus vitæ, ut in peccato David fuit mors filii, et similes. Ut ergo significetur, per indulgentias remitti ordinariæ poenas, non vero extraordinariæ, putat particulam illam in definitione esse addendam. Sed non inficior, compensationem, seu remissionem poenæ temporalis ex vi indulgentiarum solum fieri de poena ordinaria in purgatorio sustinenda, ex præscripto divinæ legis, quia alia poenæ, sicut sub certam legem non cadunt, ita nec de eis remittendi, vel commutandi in alia remedia, facta est certa aliqua lex, aut promissio. Imo aliquando tam definita Dei voluntate statuuntur, ut propter nullam causam, vel orationem condonentur, ut in commemorato facto David videre licet. Nego tamen propriea necessarium esse particulam illam in definitione addere: tum quia juxta subjectam materiam constat sermonem esse de hac poena, quia sermo est de remissione poenæ, pro qua fieri posset condigna satisfactio per se, vel per alium; ostendimus autem hanc condignam satisfactionem solum habere locum in ordinariis poenis; tum etiam, quia nulla est remissio, quæ virtute clavium fieri possit circa extraordinariæ poenas, ut propterea necessarium sit addere illam particulam ad distinguendam indulgentiam a tali remissione. Igitur quamvis simpliciter sit sermo de poena, intelligitur de ea poena, quæ sub potestatem clavium cadere potest, quod non est necessarium explicite declarare in definitione, quia non omnia in ea declaranda sunt, sed ea tantum, quæ ad constituendum definitum, illudque ab alio distinguendum sufficient, alioquin esset prolixissima, et redundans. Si- cut etiam per indulgentias non tollitur me-

dicinalis poena, sed satisfactoria, seu vindicativa, non tamen necesse est id in definitione explicare, quia medicinalis poena nullo medio remitti solet; talis enim remissio potius esset supplicium, quam favor vel indulgentia. Addo denique, etiamsi quis maxime illam particulam desideret, satis insinuari per alteram, *in foro Dei*, quia nulla poena dicitur proprie debita in foro Dei, nisi quæ aliqua certa Dei lege taxata est, ac definita. Dum ergo dicitur hæc remissio esse in foro Dei, satis indicatur, cujus poenæ futura sit.

15. *Aliæ particulæ non necessariæ ab indulgentiæ definitione rejiciuntur.*—*Navarr.*—Idem dicendum censeo de alia particula, quæ frequenter ab auctoribus additur, videbile, quod hæc remissio fiat ex Ecclesiastico thesauro, ut inter alios addit Navarrus, in Commentar. de Indulg., notab. 29, qui etiam ponit in hac definitione, indulgentiam debere concedi a Prælato Ecclesiæ et ob rationabilem causam. Verum quæ ad causas extrinsecas pertinent, non sunt in definitione ponenda. De priori vero particula aliqui necessarium putant addere, quod fiat ex thesauro constante ex satisfactionibus Christi et Sanctorum, ut per hanc particulam differat hæc remissio ab illa, quæ fit in sacramentis, vel sacrificio; illa enim fit ex solis meritis et satisfactionibus Christi, hæc vero etiam ex satisfactionibus Sanctorum. Et ratio differentiæ est, quia sacramenta et sacrificium sunt Ecclesiæ fundamenta, quam solus Christus sanguine suo fundavit, et ideo solum voluit, ut in suo merito, suaque potestate excellentiæ niterentur; extra sacramenta vero voluit honorare Sanctos suos, et modum instituere, quo possent eorum abundantes satisfactions per claves Ecclesiæ aliis applicari et prodesse. Atque ita illa particula recte separat remissionem indulgentiarum ab omni remissione sacramentali. Hæc sententia, quoad differentiam, quam declarare intendit, vera est. Opinor tamen clarius et melius declarari per particulam a nobis positam, scilicet, *extra sacramentum*, et hac posita, aliam non esse necessariam. Primum ex terminis patet; solum adverto, maxime positam esse particulam illam propter sacramentum poenitentiali; nam cætera satis exclusa videri poterunt per ipsum genus; nam in sacrificio et aliis sacramentis, per se non intervenit actus clavium, nec est necessaria jurisdictione, nisi ut recte et ordinate fiant, et ideo per illam particulam excludi etiam potuerunt omnia

sacramenta. Maxime tamen posita est propter sacramentum pœnitentiae, in quo intrinsece et substantialiter, ut sic dicam, exercetur actus jurisdictionis spiritualis, virtute cuius remittitur ex opere operato temporalis pena, vel simul cum culpa, vel interdum etiam relicta post dimissam culpam; illa tamen non est indulgentia, sed excellentior quedam remissio et absolutio, scilicet sacramentalis. Extra sacramentum vero nullo alio modo fit remissio temporalis pœnae virtute clavium et ad modum operis operati, nisi per indulgentiam; ergo posita illa particula, satis completur definitio indulgentiae.

16. *Non esse necessarium in definitione addere particulam, extra sacramentalia.* — *Particulam, de thesauro Ecclesie, et similes, non esse necessarias in hac definitione.* — Dices: per sacramentalia remittitur aliquando aliquid pœnae temporalis ex vi institutionis Ecclesiastice; addendum ergo fuisset: *Extra sacramenta et sacramentalia.* Respondetur negando assumptum, nisi contingat usui aliquius sacramentalis adjunctam esse indulgentiam ex concessione Ecclesie. Ut verbi gratia in templi dedicatione, vel Episcopali benedictione dicuntur concedi quadraginta anni indulgentiae, quæ remissio non fit per ipsum sacramentale, formaliter loquendo, sed concomitanter per indulgentiam illi adjunctam. Quomodo etiam in sacramento, verbi gratia, communionis, contingit dari indulgentiam plenariam, si ad usum sacramenti accedit concessio Ecclesie; sed illud non est per se, sed tantum concomitanter, et ideo talis remissio formaliter etiam fit extra sacramentum; sufficienter ergo per particulam illam completa est ratio indulgentiae. Non addidi vero illam particulam: *De thesauro Ecclesie, aut, de meritis Christi et Sanctorum, aut, de alienis meritis,* ut alii aiunt, quia imprimis omnes istæ particulæ necessariae non sunt ad distinguendam remissionem indulgentiae ab aliqua alia, ut ex dictis patet. Deinde particula, *de alienis meritis,* communis est omni remissione peccatorum, quæ fit sine propria satisfactione ejus, cui remissio donatur, quia nulla fit nisi ob alienam satisfactionem alteri applicatam, ut in materia de satisfactione et de suffragiis diximus. Et de remissionibus quæ in sacramento, vel sacrificio fiunt, vere dici potest fieri *ex thesauro Ecclesie*, saltem quatenus constat ex Christi meritis et satisfactionibus; licet autem non fiant ex satisfactionibus Sanctorum, tamen cum ad rationem

indulgentiae parum hoc referat, quid necesse est in illius definitione hoc involvere? Maxime, quia licet fingeremus applicari ex Christi institutione per sacramentum pœnitentiae, non tantum satisfactiones Christi, sed etiam Sanctorum, nihilominus illa non esset indulgentia, sed altioris ordinis remissio, scilicet sacramentalis et ex divino jure immediate proveniens, cum tamen indulgentiae remissio proxime et immediate semper proveniat ex hominis concessione. Et e converso, licet per possibile, vel impossibile, consumptæ essent omnes satisfactiones Sanctorum, quæ erant in thesauro Ecclesie, et ex solis Christi satisfactionibus fieret similis concessio extra sacramentum, virtute clavium, illa nihilominus esset vera indulgentia, ut per se notum est.

17. *Non esse in hac definitione ponendum, pœnam debere esse ex culpis remissis reliquam.* — Ultimo explicari solet in hac definitione, pœnam hanc, quæ per indulgentiam remittitur, debere esse reliquat ex peccatis prius remissis quoad culpam. Quæ quidem doctrina in se verissima est, sed adeo clara, ut ob eam rem non oportuerit definitionem pluribus particulis onerare. Nam in eo ipso, quod dicitur per indulgentiam dari remissionem pœnae temporalis, indicatur non dari remissionem culpæ, quamvis hoc etiam postea disputationem et probandum sit. Rursus per se notum est in foro Dei non remitti pœnam, nisi remittatur, vel jam supponatur remissa culpa, quia quandiu manet culpa, tandiu manet homo dignus pœna; cum ergo indulgentia remittat pœnam in foro Dei, et per se non valeat remittere culpam, necesse est, ut illa pœna sit ex his, quæ relinquuntur post remissam culpam, atque ita totum hoc sufficienter in prædicta definitione continetur. An vero necesse sit culpam, cuius pœna per indulgentiam remittitur, esse jam dimissam, quando fit necessarium ad indulgentiam lucrandam, vel sufficiat postea dimitti ante indulgentiae effectum; item an hoc necessarium sit, non solum in culpa, quæ est causa talis pœnae, sed etiam de quacunque alia concomitante mortali, quæstiones sunt infra tractandæ, non vero in definitione involvendæ, et ideo de definitione indulgentiae hæc sufficiunt. De divisione autem tractando, de effectibus dicemus.

consequeretur, ex quibus modis unus est per indulgentias, quarum concessio licet ab homine fiat, non tamen nisi ut a ministro Dei, utente potestate a Christo concessa. Ideoque indulgentiarum usus neque est contra divinam legem, neque illa irritam facit, sed est favor quidam ipsam divina lege permisus, et ad ejus rigorem temperandum humanæ fragilitati valde accommodatus.

3. *Tertia difficultas solvitur.* — *Rationes ob quas expedit tam liberalis indulgentiarum concessio.* — Ex quo facile solvitur tertia difficultas, nimurum videri nimiam, et supervacaneam tam liberalem indulgentiam, cum sint in Ecclesia tot alia media, per quæ possint pœnas peccatorum remitti. Respondetur tamen, hoc argumentum ad summum probare hoc medium non esse simpliciter necessarium, non tamen non esse valde utile, et (ut Concil. Trid. dixit) *Christiano populo maxime salutare.* Quod non solum verum est propter proprium fructum per se intentum per indulgentias, qui est remissio pœnarum, sed etiam propter multa bona opera, quæ occasione et desiderio talis fructus a fidelibus excentur. Exercetur enim fides in Christum, et circa pœnas peccatis debitas, et circa valorem meritorum Christi, et potestatem ab ipso datam ad peccata tollenda. Ea etiam occasione crescit cultus, et religio, non tantum Christi, sed etiam Sanctorum, et obedientia, et amor erga Christi Vicarium. Quæ est moralis congruens non contemenda, indulgentiarum potestatem valde credibilem faciens: quilibet enim Rex, qui regna, vel provincias longinquas per proreges gubernat, eis concedit facultatem aliquam distribuendi aliqua bona, vel favores aut privilegia aliqua concedendi subditis. Cum ergo Christus Vicario suo non dederit temporalia bona, quæ posset distribuere, decuit maxime, ut saltem daret facultatem elargiendi aliqua spirituallia, quibus Christianum populum sibi beneficium redderet. Denique, est alia utilitas in hac gratia, quia spe et desiderio consequendi illam aliqua opera pietatis, orationis, et pœnitentiae excent fideles, et se ad justitiam disponunt per contritionem, vel etiam per confessionem, atque interdum etiam ad Eucharistiam accedunt, quæ omnia absque hujusmodi fiducia non facerent, ut experimento constat. Et quamvis fortasse aliqui ea occasione satisfactiones alias, vel pœnitentiae opera pro peccatis suis facere omittant, id tamen est per accidens, et ut ego

SECTIO V.

Utrum indulgentiarum usus, vel justitia, vel perfectioni repugnet.

1. *Interdum potestas ligandi privative sumitur.* — Quæstionem hanc expediemus commode satisfaciendo nonnullis difficultatibus, in principio fere disputationis positis, quæ illam attingunt, et illis nondum responsum est. Erat ergo prima difficultas, quomodo possit Ecclesia solvere quod non ligavit; videtur enim hoc justitia repugnare, quia potestas ligandi et solvendi proportionem inter se servare debet; at Ecclesia nec imposuit, nec taxavit pœnas debitas in foro Dei; ergo nec tollere potest. Respondetur autem idem argumentum fieri posse de remissione pœnarum per sacramentum, quia etiam Ecclesia non taxavit illas pœnas. Dicendum ergo est, potestatem solvendi latius interdum patere potestate ligandi: Pontifex enim solvit hominem a votis, quamvis ipse illum non ligaverit. Probabile etiam est aliquando posse Pontificem solvere hominem ab obligatione ex jure divino proveniente, atque ita posse solvere quod non ligavit. Unde secundo dicitur potestatem ligandi, ut sit adæquata potestati solvendi, non semper sumendam esse positive, sed interdum privative, sicut de potestate retinendi peccata in sacramento pœnitentiae declaravimus. In præsenti ergo licet Ecclesia non liget per se ad pœnas purgatoriæ, potest tamen quodammodo retinere illas, quantum ad usum hujus potestatis, vel justa de causa non concedendo indulgentias, vel revocando concessas, vel aliquem illarum usu et fructu privando.

2. *Solvitur secunda difficultas.* — *Divina lex pœnas taxans non est absoluta, sed conditionata.* — Secunda difficultas erat, quomodo possit Ecclesia legem a Deo statutam irritam reddere, aut ejus præscriptam voluntatem immutare. Sed hæc difficultas objici etiam potest contra omnem effectum suffragiorum, immo et contra omnes satisfactiones juxtorum. Dicendum est ergo, in hac lege divina pœnam purgatoriæ taxante, non intervenisse efficacem et omnino absolutam Dei voluntatem statuente, ut omnis qui semel contraheret reatum talis pœnae, illam in specie omnino sustineret, neque aliter posset illo reatu liberari; sed adjunctam esse conditionem, nisi pro suis peccatis satisfaceret, vel aliis modis ab ipso Deo concessis plenam peccatorum veniam

opinor, spirituales viri, dum indulgentias luerantur, potius inde magis excitantur et promptiores redduntur ad pœnitentiae opera; qui vero illa occasione haec omittunt, vel æqua facilitate id facerent, vel diutius in suis peccatis manerent sine indulgentiarum usu. Accedit tandem alia publica utilitas, quia cum sæpius sint in populo Christiano plures calamitates et afflictiones, hoc medio excitat Ecclesia fideles ad purgandos animos, et exorandum Deum, ut ea mala seu calamitates averterat.

4. Ultimo ex dictis expeditur dubium tractatum a Cajet., tom. 4 Opusc., tract. 10, q. 2; et Cordub., q. 40 de Indulg.; et Soto in 4, d. 22, q. 2, art. 1, in fine; nimurum, an licet, vel magis expedit usus passivus indulgentiarum, id est, operari ad lucrandas illas. Certissimum enim ac de fide est, ex suo genere bonum et optimum id esse, tum quia si indulgentias concedere sanctum est, etiam illas recipere; tum etiam, quia frui thesauro Christo modo ab ipso concesso et instituto, sanctum est. Tum denique, quia opus, quod fit ad lucrandam indulgentiam, ex suo genere sanctum et bonum est, ut supponimus, et finis etiam ille est bonus, cum pertineat ad majorem animæ puritatem, et ad tollendum impedimentum gloriæ. Propter quæ etiam censeo certum, tale opus non posse dici imperfectionis, seu imperfectum. Dupli enim de causa hoc potest attribui alicui operi, scilicet, vel quia impedit perfectius opus, vel quia caret aliqua perfectione. Primum hic dici non potest, quia per se evidens est hoc studium indulgentiarum per se non excludere alia perfectionis opera. Secundum etiam hic locum non habet, quia si sit sermo de carentia privativa, id est, perfectionis debitate, falsum est, quia potest quis lucrari indulgentiam, nihil eorum omitendo, quæ ad talis operis perfectionem necessaria sunt. Si vero sit sermo de carentia negativa, est impertinens, quia hoc modo quidquid est præter Deum, imperfectum est.

5. Dicęs, nullo ex his modis vocari hoc opus imperfectum, sed in genere satisfactionis, quia talis modus satisfaciendi Dec pro culpa commissa imperfectus est. Respondeo primo, acquisitionem indulgentiae, non impedire quominus possit homo, si velit, propriam et personalem satisfactionem exhibere per propria opera pœnalia, et ita hoc lucrum ex se nullam perfectionem excludit. Deinde nego illam satisfactionem esse imperfectam, alio-

qui etiam satisfactio, seu remissio pœnae per sacramenta vel sacrificium esset imperfecta, quia non fit juxta mensuram proprii laboris seu pœnae, sed infra illam; id autem falsum est, quia fit perfectissima compensatio ex satisfactionibus Christi. Sic ergo in præsenti in hoc sensu fit perfecta satisfactio, seu potius solutio. Nam satisfactio in rigore connat habitudinem ad hominem operantem; in quo sensu verum est eum, qui lucrator indulgentiam, non perfecte satisfacere; illa vero ut dixi, tantum est imperfectio negativa, quæ non excludit, quin talis satisfactio aliter exhiberi possit; neque aliud quidquam ad perfectionem necessarium est. Quin potius assero, exhibere satisfactionem per propria opera pro reatu pœnae temporalis, si aliqui ex satisfactionibus Christi vel Sanctorum facta est condigna solutio, per se non pertinere ad perfectionem sanctitatis, aut charitatis, quia jam sufficienti modo comparatus est ille effectus; ipsa vero opera continentia talem satisfactionem conferunt maxime ad perfectionem, vel propter eorum merita, vel propter comparandas virtutes, moderandas passiones et vitia præcavenda, vel propter conformitatem cum Christo in passionibus et doloribus, quæ possint aliis ad remissionem prodesse; denique ad exercendam charitatem et promptitudinem voluntatis satisfaciendi Deo, ac si pœnam non remisisset; quæ omnia propter acquisitionem indulgentiarum nec impediuntur, nec minuantur; nulla ergo ratione dici potest imperfectus ille actus.

6. Num religiosis expedit indulgentias lucrari.—Ex quo etiam (ut obiter dicamus, quia res est facilis) cessat illa quæstio vulgaris apud Scholasticos, an indulgentias lucrari consentaneum sit statui religiosorum; omnino enim affirmandum est; nam etiam illi possunt indigere hujusmodi subsidio, et nihil repugnat, per se loquendo, statui eorum, ut declaratum est. Quod si aliquando, opus aliquod requisitum exercere non valent, talem quidem indulgentiam obtinere non poterunt, nisi in ipsa exprimatur, ut infra dicemus; tamen id non provenit ex eo quod lucrari indulgentias repugnat statui perfectionis, sed quia talis indulgentia hic et nunc pro illis non est concessa, seu non est illis accommodata.

7. An sit consultius pecuniam in eleemosynam dare, quam in subsidium ad lucrandam indulgentiam.—Cessat præterea alia quæstio, quam Cajet., in dict. Opus., q. 3, tractat, ni-

mirum, an sit melius dare argentum, verbi gratia, in eleemosynam, quam dare in subsidium ad consequendam indulgentiam; hæc enim comparatio, ut recte fiat, non debet fieri inter actus in individuo, sed ex suo genere. Nam in individuo aliquando potest esse, non solum melius, sed etiam necessarium ad bonitatem moralem dare eleemosynam, prætermissa indulgentia, si utrumque fieri non potest, ut si præceptum eleemosynæ pro tune urgeat. Aliquando etiam, quamvis circumstantiæ non obligent ad præceptum, tales esse possunt, ut hic et nunc consultus sit dare eleemosynam, quam lucrari indulgentiam; aliquando vero, mutatis circumstantiis, potest hoc esse melius. Sicut Magdalena melius fecit ungendo corpus Christi, quam si inguentum illud pro pauperibus reservasset, ut Christus ipse, Matth. 24, significavit. Loquendo autem ex genere, censeo esse melius subsidium facere ad consequendam indulgentiam, tum quia tale opus ex illo fine ad pœnitentiam spectat, cuius munus est divinam recompensationem et solutionem intendere, licet sub aliis motivis possit etiam esse a charitate, vel spe, quæ omnes sunt virtutes perfectiores misericordia. Ex fine etiam intento a Pontifice regulariter tale opus aut est religionis, aut justitiae legalis, aut charitatis ad commune bonum, et ideo ex suo genere melius est.

8. Si ne opus majoris charitatis velle satisfacere in purgatorio, quam lucrari indulgentiam.—Cessat denique interrogatio, quam attigit Soto in fine dicti art., scilicet, an sit opus majoris charitatis ad Deum, velle in purgatorio solvere per rigorosam pœnam, quam ex alieno solvere per indulgentiam. Ad quam ipse respondet, considerata solum pœna sensus, videri illud majoris charitatis; ob tollendum tamen pœnam damni, et impedimentum visionis beatæ, quam maxime appetit charitas, simpliciter melius esse velle liberari ab illo reatu quounque modo. Ego autem non video quomodo ad charitatem pertineat velle pati pœnas purgatorii, aut per illas solvere, potius quam per quamcumque aliam satisfactionem propriam, vel alienam, quia in illis pœnis non crescit charitas, neque in illis est conformitas ad Christum, neque pro aliis est aliqua utilitas, sed solum ad purificandam animam utiles sunt: quacunque ergo alia via hoc perfecte fiat, eligibilis est etiam ex charitate, quia, omnibus pensatis, melius est purificanitom hanc fieri in hac vita, quam in alia.

si cætera paria sint quoad meritum, et augmentum charitatis.

DISPUTATIO L.

DE EFFECTU INDULGENTIARUM.

Priusquam de causis indulgentiarum dicamus, dicendum est de illarum effectu, quoniam proxime conjunctus est cum propria ratione et quasi essentia indulgentiæ. Unde inter eam explicandam multa supposuimus, quæ nondum probata, nec satis explicata sunt. Hoc ergo in præsenti disputatione perficere necesse est. In qua præcipue tractandum est, scilicet quis, et quotplex sit hic effectus, ubi obiter constabit quotplex sit indulgentia. Quomodo autem hic effectus fiat, tractare non est necesse; fit enim per simpliçem hominis concessionem, ut satis in præcedenti disputatione declaratum est; ideoque solum fit morali modo, non physice; nam et ipse effectus omnino moralis est, neque alium modum causalitatis requirit, vel addimit.

SECTIO I.

Utrum effectus indulgentiæ extendi possit usque ad culpam.

1. *Ratio dubitandi.*—Ratio dubitandi sumi potest ex verbis Christi, Matth. 16, quibus potestatem concedendi indulgentiam probavimus: *Tibi dabo claves regni cœlorum, et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis.* Nam, si argumentum superius a nobis factum ad potestatem indulgentiarum probandum ex universitate et amplitudine horum verborum efficax est, perinde probare videtur, eam potestatem extendi ad indulgentias culpas, quia culpa est maximum impedimentum ingrediendi regnum cœlorum; et signum illud distributivum, *quodcumque*, omnia hæc impedimenta complectitur; ergo clavis illa valēt etiam ad tollendum hoc obstaculum, et potestas illa ad solvendum hoc vinculum. At vero potestas ibi promissa non est illa sacerdotalis, quæ data est Joann. 20, solumque operatur in sacramento, sed illa pastoralis, quæ data est Joann. 21, et operatur extra sacramentum, ut supra insinuavimus, sub qua continetur potestas concedendi indulgentias; ergo illa etiam ad remissionem culpæ extendi potest. Confirmatur ex tenore Jubilæorum, vel aliorum privilegiorum, quibus hæc indulgentiæ conceduntur; absolute